

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Učiteljski shod. — Najnovejše odredbe c. kr. dež. šol. sveta kranjskega. — Pravni zastopnik učiteljstva. — Paša — pognba duše in dobrih uspehov. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program. — † Anton Bajc.

Učiteljski shod.

Poročali smo že, da se bo vršil javen učiteljski shod, to pa seveda le tedaj, če se izjavi vse učiteljstvo kranjsko, da se ga hoče udeležiti. Polovičarska stvar bi tu ne bila na mestu; polovičarski shod bi ne napravil dobrega vtiska. Misli se bi, da je le nekaj učiteljstva nezadovoljnega. No, mi dobro vemo, da žuli nas vse en črevelj, zato smo tudi preverjeni, da se ga vsi udeležimo.

Razmere naše so postale docela neznosne! Na eni strani zahtevajo od nas vedno več, plače pa ostanejo vedno enake; nalagajo nam čim več potrebnega in nepotrebnega dela, nikakor se pa ne misli na to, da bi se nam preskrbelo tudi za življenje potrebnih sredstev!

Te naše krute razmere nam je na našem shodu osvetliti pred svetom, mi jih ne moremo in ne bomo dalje molče prenašati! **Godi se nam krivica!**

Ko smo vstopili v učiteljski stan, smo napravili nekak kontrakt s svojimi predstojnimi oblastvi; prevzeli smo svoje dolžnosti, pa tudi svoje pravice! Vedeli smo, da nam lahko nalože do 30 učnih ur na teden, a vedeli smo tudi, da imamo pravice do četrтков in nedelj, do božičnih in drugih počitnic! Božične počitnice in sejmове dneve so nam vzeli, ljubljanskemu učiteljstvu jemljejo četrčke in mu hočejo skrajšati velike počitnice, do katerih imajo nekako pravico, ker so bile uvedene že od nekdaj! S korigiranjem, s ponavljalno šolo, z nadzorovanjem otrok pred poukom, z napravljanjem vsakovrstnih načrtov i. t. d. dela vsak učitelj veliko več kakor 30 ur na teden! Pa nihče nas ne vpraša, koliko zahtevamo za večje delo tudi več plačila! Takih razmer ni v nobenem stanu! Če dela uradnik izven svojih uradnih ur, dobi zato [remuneracijo, če dela tiskar čez uro, mu jo plačajo! Mi smo slabši kakor vsak obrtniški pomočnik, ki dela toliko in toliko časa, kakor sta se pogodila s svojim mojstrom, mi smo slabši kakor navaden delavec, ki odloži orodje iz rok takoj, kakor hitro odbije njegova ura! Če dela več, dobi zato posebno plačo!

Naše predstojne oblasti ne store nič, da bi se nam naše razmere izboljšale; one nas ne podpirajo v našem stremljenju; nasprotno: one nam s svojimi poročili le škodujejo! One trdijo, da ni učiteljstvo doslej nič storilo, da je naše šolstvo najslabše v Avstriji, da je „unter aller Kritik“, da je za 30 let zadej, dasi dobro vemo, da smo se pošteno trudili, po-

šteno izpolnjevali svoje dolžnosti in tudi dosežali svoj smoter, kar se nam je tolikrat in tolikrat pritrjevalo od kompetentnih strani, kar pa tudi dokazuje dejstvo, da je prihajalo in še prihaja iz naših „slabih“ ljudskih šol toliko dobrega materiala v gimnazije in realke, da ne vedo, kam z njim, da so izšli iz teh „slabih“ šol vsi naši dosedanji okrajni pa tudi deželni šolski nadzorniki!

S takimi poročili se odvrča javno mnenje od nas, se izpodbijajo med narodom vse simpatije, kar jih je sploh še do šolstva med našim ljudstvom! Po takih poročilih morajo soditi naši nasprotniki, da to „slabo“ šolstvo res preveč „požre“ in da učiteljstvo s svojim delovanjem ne zasluži niti dosedanjih plač!

Proti temu moramo na učiteljskem shodu javno in slovesno protestovati; poleg tega pa moramo z vso odločnostjo zahtevati, da se nam da toliko denarnih sredstev, kolikor jih potrebujemo, da zavzamemo tudi v materialnem oziru ono stopnjo v socialnem življenju, ki nam gre po naših duševnih zmožnostih.

Da pa bo imela naša beseda veljavo in naš shod kaj uspeha, mora biti shod impozanten; na njem ne smemo in ne maramo pogrešati nobenega, polnoštevilno se ga moramo udeležiti — **to nam bodi naša najsvetejša dolžnost!**

Shod se mora vršiti pred ali vsaj med zasedanjem deželnega zbora; po toči zvoniti — je prekasno! Zato pa tudi ni mogoče že sedaj definitivno določiti dneva shodu. Za sedaj je sicer določena za to sredo v velikem tednu, to j. 8. aprila, toda mogoče je, da se skliče prej, vsekakor na kak četrtek. V tem slučaju bo si treba dobiti pri krajnih šolskih svetih dopusta. Preverjeni smo, da bodo šli krajni šolski sveti učiteljstvu na roke in da mu bodo drage volje dovolili dopust.

Tovariši in tovarišice! Pridite vsi brez izjeme takrat v našo belo Ljubljano, da kakor en mož zahtevamo od merodajnih faktorjev to, kar nam gre po božjih in človeških zakonih, da pokličemo vsem onim, ki poznajo vse paragrafe — naperjene proti učiteljstvu — v spomin tudi § 55, ki že toliko desetletij tako mirno čaka uresničenja!

Najnovjše odredbe c. kr. dež. šol. sveta kranjskega.

(Iz krogov slovenskih staršev — na adresu gospodom poslancem.)

Kakor se veselimo vsakega napredka našega šolstva, tako so nas ozlovoljile najnovjše odredbe c. kr. dež. šol. sveta glede okrajšanja počitnic. Ker zadeva vsa stvar našo deco, ker menimo, da smo tudi starši poklicani izreči svoje pomisleke, zato hočemo to stvar nekoliko premotriti ter opozoriti svoje poslance na te odredbe, da jih dobro preudarijo. Upamo, da bodo upoštevali naše želje, to pa tem bolj, ker imajo sami deco, pohajajočo ljudske šole. Dokazati hočemo, da ima pregovor „Blinder Eifer schadet nur“ še vedno veljavo. Prerešetati pa hočemo te naredbe edino le s higijeničnega stališča in z ozirom na že uveljavljene zakonite določbe, ki pa so v popolnem kontrastu z novimi naredbami. V kolikor obremenjujejo učiteljstvo, o tem ne menimo razpravljati, ker upamo, da bo učiteljstvo gotovo storilo vse potrebno, da dokaže, da takih stvari ni preminjati kar vrat na nos!

I.

Najprvo hočemo govoriti o zamujenih šolskih dneh zaradi kontumaciranja ob infekcijskih boleznih.

Kdor ima le količkaj srca za nežno mladino, in to mora imeti vsak mladinec, mora obsojati to naravnost kruto naredbo. Znano je, da se otrok po prestani vratnici, škrlatinki in sploh kaki drugi infekcijski bolezni cele mesece, da, tudi leta ne more okrepiti. In sedaj naj se takemu otroku vzame tistih borih par četrtkov, ki so mu na razpolago v razvedrilo in okrepilo? Ali se mar kdaj zahteva od uradnika, ki je prebolel težko bolezen, naj potem takoj službo nastopi in naj nadomesti vse zamujene dneve? Kruta bi bila taka zahteva, in zato je tudi nihče ne stavi, ampak da se mu celo nekaj mesecev dopusta, kar je tudi edino pravo, da se popolnoma okrepi. In odrasel človek je vendar vse kaj drugega nego nežna otroška priroda. „Mens sana in corpore sano“ je večje vrednosti kot marsikaj drugega, četudi novega! Je li pa ta zahteva tudi izvedljiva? Smelo trdimo, da ne. Najčese se pojavijo take bolezni januarja, februarja in marca meseca. Vzemimo, da je bila šola zaprta meseca januarja, zamudilo se je največ 21 dni vsakdanje šole. Ako bodo hoteli otroci nadomestiti teh 21 dni, bodo pričeli s tem nadomeščanjem v začetku aprila, ker je, če se ne motimo, ponavljalna šola.

Imeli bodo na razpolago 17 četrtkov in ker Veliki četrtek, Vnebohod, in sv. Rešnje Telo vzamejo tri četrteke, ostane tedaj 14 četrtkov, torej ne bo mogoče ugoditi tej zahtevi. Naši otroci pa naj bi ne imeli nobenega četrta prostega — kaznovani naj bodo še zato, ker so bili bolni. Kaj pomaga hirajočemu otroku vsa učenost?

Na eni strani izdajajo vsakovrstne sanitarne odredbe, na drugi pa teptajo z nogami najpotrebnejše humanitarne zahteve.

Tako ravnanje bi bilo naravnost brutalno. Slišali smo pripovedovati učitelja, ki ni bil samo „eksercimeister“, kako otroci oslabe med šolskim letom. Rekel je: „V pričetku šolskega leta pridejo otroci v šolo čvrsti, rdečelični in polni življenja, a proti koncu šolskega leta redkokdaj dobim v

šoli rdečeličnega otroka; vsi oblede in v zadnjih mesecih jim mnogokrat prihaja slabo“.

Če se nočejo ozirati na zdravje mladine, potem naj kar brez skrbi odpravijo vsake počitnice, zakaj kar bo otrok železne prirode, bodo že prestali — vsi drugi pa naj grede rakom žvižgat. Tako postanemo moderni Špartanci, le s to razliko, da bomo otroke počasi morili, dočim so stari Špartanci slabotne takoj ugonobili, ne da bi jih mučili nekaj let.

Učenci srednjih šol bodo imeli o Božiču daljše počitnice kot otroci ljudskih šol. Ali naj res naša mladina izgubi vsak nežnejši čut, vso poezijo svetega božičnega časa? Ali se bo izplačalo voziti se otrokom, ki se šolajo daleč od doma, za dva dni domov, da prežive med ljubimi starši in sorodniki nekaj veselih ur? Pač malo sreča bi moral imeti človek, ki nežni duši otrokovi ne privoščiči iz sreča tega veselja. Kako sladke spomine ljube mladosti nam zbuja ravnobojni božični praznik, ko se spominjamo onih veselih hipov, ki smo jih kot učenci prebili o božičnih počitnicah na svojem domu!

In sveti Alojzij! Ta nedolžni svetnik — je sedaj degradiran. Po navadi se je tega dne vršilo I. sveto obhajilo; bil je praznik za vso šolo. Kako že pravi § 1. šolskega učnega reda?

Glede sejmov bi pa le toliko omenili, da naj merodajni faktorji enkrat ogledajo tak semenj na kmetih, potem bodo drugih misli!

II

Pri tem štedenju časa so pridobili z Božičem, sv. Alojzijem, pustnim ponedeljkom in semanjskimi dnevi, skupaj kakih 10 dni — in ako odštejemo pepelnico in Vernih duš dan, ki nista bila dosedaj prosta dneva, potem ostane borih 8 dni, torej kakih 40 ur. Da bi teh 40 ur rešilo kranjsko šolstvo, o tem pa silno, silno dvomimo!

Kako pa bo sedaj s § 23. ministerijalnega ukaza z dne 19. julija 1875, ki veli, da se naj šolske sobe, stopnice in hodniki vsako leto najmanj štirikrat dobro pomijejo. Tu nas pa zapusti naša pamet, da ne vemo, je li več ministrstvo ali deželni šolski svet. Ali naj se to zgodi na Sveti dan ali na sv. Štefana dan, ker pred sv. dnevom bržkone ne bo dobiti človeka, ki bi se s tem ukvarjal.

Zakonodajalec je pač dobro premislil, ko je določil do sedaj veljavne božične počitnice. Po našem skromnem mnenju je pač več vredno zdravje tisočerih otrok, nego pa kakih 20 ur pouka. Le ne prehlavno naprej!

Ako se že misli, da bi se šolstvo izboljšalo, naj se odpravijo prenapoljeni razredi, v katerih časih v zadelih sobah sedi po 80, 100 ali še celo več otrok obenem. Tu je treba korenite odpomoči, ker to ovira pouk in otežuje dosego učnega smotra. Najprvo naj se skrbi za to, da se bodo izpolnovala že obstoječe zakonite določbe, potem naj se šele kujeje nove odredbe, katerih pa potem bržkone ne bo treba. Kako bo pa z nadomeščanjem pouka na onih šolah, kjer po cela leta ni pouka, ker ni učiteljev radi slabih učiteljskih plač, ker je država vse troške navalila deželam, da si zamore v dobi humanitete nabavljati temveč in tem boljšega moralnega orožja?

Čudimo se pa le, da niso zastopniki učiteljstva vse zadeve pojasnili v deželnem šolskem svetu, zakaj kot izkušeni šolniki bi bili lahko bolj natančno vse okoliščine obrazložili; potem ne bi bilo nikdar prišlo do tako prenapoljenih sklepov. Ako preprosti krajni šolski sveti to uvidevajo, da sedaj snujejo pritožbe proti tem odlokom, bi bili zastopniki učiteljstva

to tem lažje storili, ker bi se bili lahko upirali na svoje izkušnje*)

Zatorej pričakujemo od naših poslancev, da se vsi brez izjeme zavzemajo za to stvar, ki ni tako malenkostna, kakor se dozdeva na prvi pogled.

Naša hvaležnost jim ne izostane. Naša deca — naš zaklad!

Pravni zastopnik učiteljstva.

Mnogokrat se zgodi, da mora ta ali oni član našega stanu trpeti krivico. Dandanes je učiteljstvo takorekoč brezpravno, zakaj vsi paragrafi dež. šol. zakona se dajo zasukati tako, da čuti učiteljstvo njihovo moč, paragraf pa, ki govori glasno in odločno za učiteljstvo — § 55! — stoji ponižno v kotu kot zuhljan paglavec in nagajivec, in živ krst se ne zmeni zanj. Čemu tudi! Učiteljstvo je lažje držati na povodu, če se trese za vsak grižljaj kruha, si mislijo gospodje, če tudi žive v bridki zmoti!

Res je: težko živi učiteljstvo, fizične moči so mu izčrpane, veselje ubito, vsa notranjost mu kipi in vre, da je treba samo pravega momenta, in vsepovsod bo glasno zahrnelo, kakor ni še nikoli — a vzlic vsemu temu se učiteljstvo še vedno zaveda, da niso paragrafi samo zato, da bi jih obračali proti njemu, nego da se dajo zasukati tudi tako, da govore zanje in proti drugim.

V vsakem stanu je tako, da mislijo nekateri: Svojo moč dokažemo samo s silo in krutostjo. Taki ljudje seveda pozabljajo, da smo pred zakonom vsi enakopravni, da ni zakona tolmačiti s stališča in slučajnega razpoloženja posameznikovega, nego z višjega, dejali bi, splošno človeškega stališča, da je posezati po skrajnih sredstvih le v skrajnih slučajih, da se doseže z dobrohotnostjo več nego z absolutizmom, ki zbuja mnogokrat najhujši odpor, ki razburja duhove, razvema sovraštvo in uničuje avtoriteto in — žal — velikokrat tudi eksistencijo!

Kdor je razumen in previden in komur je pri sreči blaginja tistih, v katerih imenu in za katerih pravice mu je tolmačiti zakon, si lepo in lahko utrdi svoje stališče, najde med svojci najzvestejših zaveznikov in prijateljev. Zaupanje zbuja zaupanje, brezobzirnost brezobzirnost, jeza jeza, sovraštvo sovraštvo. In ker je podložnikov več nego zapovedujočih, ni izključeno, da se morajo umakniti zadnji, ako se dvignejo proti njim združene sile prvih. Da dokažemo svojo trditev, nam je treba opozoriti samo na mnoge zgodovinske dogodke, kjer ni niti morilno orožje zatrla valovja splošne nevolje. Vekomaj velja dobrohotno svarilo: Ne kliči vraga!

Zaradi napačnega razumevanja in samovoljnega tolmačenja drž. šol. zakona je pretrpelo učiteljstvo že mnogo krivic. Z dolgotrajnim in razburljivim rekuriranjem je končno vendar ta in oni dospel do svojega, priboreč pravici moč in veljavo. Dostikrat pa se zgodi, da nima discipliniranec poguma in moči, da bi nastopil trnjevi pot utokov, resignirano misleč, da se mora nižji v vsakem slučaju in vsakem primeru pokoravati višjemu, ker se mu zdi krivična kazen izmed dvojnega zla boljša nego nova zamera.†

*) Zastopnikom verstva baje ni bilo prav, da se je odpravilo praznovanje sv. Alojzija, vsaj tako smo čitali v „Slovencu“; kako je potem vendar to, da se nista uprla, ker sta popolno neodvisna, kar o zastopnikih učiteljstva ne moremo trditi, ker vlada pač dobro premisli, koga imenuje članom dež. šol. sveta, da ne pride kak tak v to korporacijo, ki bi se drznil izreči svoje mnenje proti kaki višji osebi. Uredništvo.

Prvim in drugim bi bilo po naših mislih mnogo pomagano, če bi imelo naše učiteljstvo svojega pravnega zastopnika, izkušenega advokata, ki bi se zavzel za nas, kadarkoli pride do konflikta med pravico in krivico.

Imeli smo že priliko, razgovarjati se s tovariši o tej novi izpopolnitvi svoje stanovske organizacije, in predlog, ki meri na to, da si pridobi učiteljstvo čim prej svojega pravnega zastopnika, ni nikakor težko izvedljiv. To stvar dožene lahko sami, še lažje pa jo dožene naša „Zaveza“. Vsak, kdor bi reflektoval na pomoč pravnega zastopnika učiteljstva, bi plačeval na leto kaj malega (recimo 1 K) in potem bi imel pravico, v vsakem slučaju obrniti se na odvetnika, ki bi prevzel ta posel. Tako bi bilo nam samim zagovarjanje pravic popolnoma olajšano, a tako — recimo — strokovnjaško zagovarjanje bi imelo ne samo več ugleda, nego gotovo tudi v vsakem slučaju boljši izid.

Naše učiteljstvo ima med slovenskim razumništvom, torej tudi med slovenskimi odvetniki, mnogo prijateljev, zatorej bi nam ne bilo težko, dobiti izvrstnega pravnega zastopnika, ki bi se z vneto in vso resnostjo potezal za tlačene naše pravice. Ker pa se naše pravice mnogokrat in premnogokrat tlačijo, zato se nam zdi ta stvar nujna, in z vsemi močmi se moramo takoj pobrigati, da dobimo čim prej svojega pravnega zastopnika!

Paša — poguba duše in dobrih uspehov.

Pastirstvo je toliko staro kakor človeški rod. Stari narodi so bili nomadskega rodu. Še dandanes se dobi več rodov po posameznih delih sveta, ki se živijo s samim pastirstvom. Može, žene in otroci se živijo s samo živinorejo, goneč svojo živino s kraja v kraj, kjer je boljša paša. Življenje nomadskih rodov se razlikuje v bistvu v mnogokaterih rečeh od naših pastirjev. Nomadi se živijo s samo živinorejo, naših pastirjev glavni živež pa je kmetijstvo; le v posameznih letnih časih pasejo ti svojo živino. Mož in starčkov onih ni sram leto in dan pasti živino, med tem ko je pri nas le malo odraslih pastirjev, ker se sploh smatrajo odrasli pastirji kot neka malovredna, zaničljiva kasta med našim ljudstvom. Pastirstvo ima pri nas nekaj pomena edino po planinah, drugod je skoraj brez pomena in koristi radi slabe paše in še bolj radi slabih pastirjev. Le mimogrede omenimo, da ženejo spomladi na pašo naši živinorejci še precej lepo rejeno živino, a kako izgleda ta med poletjem in jeseni? Človeka boli srce, ko gleda skoraj same s kožo pokrite kosti muliti travo med skalovjem in grmovjem. Borno živinče je izgubilo meso in mleko, pa tudi gnoj, podlaga kmetijstva, je izgubljen. Naš kmetovalec si šteje v veliko čast le to, da ima v hlevu veliko repov živine, kako ti izgledajo in kake koristi mu donajajo, to mu je malo mar.

Blagor občinam, ki imajo še svoje nerazdeljene pašnike! Pastirski rog kliče tam vsak dan živino na pašo pod varnim varstvom odraslega in pametnega pastirja. Žal, da se pašniki leto za letom razkosavajo na majhne dele med posamezne posestnike. To razkosavanje ne prinese kmetovalcem mnogo koristi, nekaterim celo nič ne, ker ti v stiskah ali zapravljenosti prodajo svoj delež in s tem pašno pravico.

Bogatini kupijo vse, izpremenijo pašnik v gozd, za siromaka se nihče več ne zmeni. Razkosavanje pašnikov donaša siromakom bedo, šoli pa samo prokletstvo. V občini, kjer se je poslalo poprej troje ali več pastirjev z moško dobo, je treba sedaj na stotine pastirjev — otrok. Lastniki razdeljenega pašnika se ne morejo več zediniti za odrasle, pametne in skupne pastirje, predragi so ti, pasti morajo otroci, ti so seveda cenejši. Vsi ti otroci, z imenom pastirji, so večinoma otroci šolske dobe, so naši učenci.

Večina prebivalcev na Kranjskem, pa tudi med Slovenci sploh, je kmetiškega stanu. Podlaga kmetijstva in kmetiške blaginje je živinoreja. Kjer ni krav, ni mleka, in kjer ni mleka, je siromaštvo. Ako kmet nima živine, nima gnoja, in ako nima tega, ni več kmet ampak berač. Hote ali ne hote se mora šola ravnati po socialnih razmerah dotičnega kraja. Blagor učiteljem, otrokom in tudi staršem, kjer ne poznajo paše! Ni mnogo šol in krajev med Slovenci, kjer bi ne bilo nobene paše, ali kjer ne bi pasli šolski otroci. Ker je paša na mnogih krajih tesno zvezana s šolo, smo sklenili, da izpregovorimo o nji resno besedo.

Omenili smo že, da se razkosavajo v novejšem času naših kmetov pašniki leto za letom v posamezne majhne parcele in s tem izgube ti svoj prvotni pomen. Skupne paše ni več, vsak posestnik pase svojo živino po svojem svetu s svojim pastirjem. V nekaterih letih izginejo s površja skupni pašniki, ker so zemljemerci neprestano na delu. Povedali smo tudi, da pri razdeljenih pašnikih ni več pametnih in odraslih pastirjev, ampak nadomestujejo te naši učenci. Naš kmet propada v socialnem oziru leto za letom, ni čuda torej, da se veseli razkosavanja, misleč, da si s tem kaj opomore. Izkušnja nas pa uči, da razkosavanje ni prinašalo še nikoli koristi, ampak nasprotno, to donaša škodo. Ni naš namen, to tukaj dokazovati, ampak omenili smo to le radi tega, da dokažemo škodo razkosovanja pašnikov radi šole in otrok.

Otrok je nežno, drevescu podobno bitje. Kakor se da drevo preganiti, dokler je mlado, obrezavati, da lahko dobimo sebi poljubno podobo ter da boljše rodi, tako se nagiblje tudi otrok po odgoji na dobro ali slabo stran. Šola ima plemenit namen, odgojevati otroke, jih vaditi znanosti, zlahkniti srce z lepimi nauki in jih pripravljati na pot samostalnosti v življenju. Lepa je ta naloga, dana nam učiteljem, a je tudi silno težavna, ker naletimo mnogokrat na velike ovire. Kar šola zida, večkrat podere slaba tovarišija, priložnost in druge okoliščine z enim samim udarcem. Tam, kjer ni skupne paše, kjer morajo pasti šolski otroci, je paša poguba, v moralnem oziru kuga, pri napredku v šoli pa velika ovira. — Kaj se vse godi na paši? — Zjutraj, ko se zori večkrat že ob štirih, morajo otroci vstati, kaj malega v hitrici pojesti ter vzeti v roko šibo, največkrat bič za pokanje in gnati past. Znano je, da mladina potrebuje mnogo več spanja kakor odrasli človek. Šest ur spanja zadostuje komaj odraslemu človeku, ne pa desetletnemu zaspančuk-pastirčku. Prvo njegovo delo je, ko prižene živino na določen kraj, da se počeno naspi. Leže v senco kakega drevesa ter spi spanje pravičnega. Prebudijo ga pekoči solnčni žarki, ker se menja drevesna senca z rastočim dnevom, vstane hitro, gleda debelo okolo sebe, poslušaj, pa živine ni nikjer. Hajd jo hitro iskat! Nekaj jih dobi na sosedovem travniku, druge na njivi, nekaj jih pa leži prežvekujoč v kaki senci. Vse to ne briga našega pastirčka prav nič; hitro spravi svojo živino skupaj ter jo pretepaje žene na svoj svet, tam zapoje in zavriska, kakor bi se nič ne zgodilo. V bližini se slišijo

drugi vriski in vabeče petje, naš paglavček obrne živino proti oni strani ter leti k družini. Tukaj se začne šele pravo veselje in dirindaj. Igrajo se razne igre, kurijo ogenj in pečejo krompir ali turščico; večkrat ukradejo doma posodo, moko in zabelo, kuhajo žgance ali kaj drugega; sadje daleč na okolo ni pred njimi varno; kupijo ali ukradejo doma smodnik, streljajo in se večkrat tudi osmodijo; pri sebi imajo razna orodja, z njim si delajo razne igrače, sekajo drevesa in delajo stavbe proti dežju. Pri vsem tem delu se tudi pridušajo in kolnejo, prepirajo in tepo, in kadar sta oba spola zastopana, in to je v večji ali manjši meri skoraj vedno, takrat se godi tudi to, česar bi človek ne verjel! Svobodni so, noheden se ne zmeni zanje, delajo, kar hočejo, večji so učitelji mlajšim, hudobnejši nedolžnim, kar ni garjavo, postane garjavo, kar ni izprideno, pa izprideno. Z vsem drugim se na paši več bavijo kakor s pašo. Za živino se ne meni nihče, ona hodi svojo pot, pastirji pa svojo. Tako se godi dan za dnevom, leto za letom. Ko je čas gnati domov, je ponajvečkrat živina lačna, jeseni zaide na deteljišče zaradi slabega varstva, potem jo napenja, da celo radi tega pogine. Da bi taki učenci vzeli s seboj knjige in se učili, še govora ni.

(Konec.)

Dopisi.

Goriško.

Iz sežanskega okraja. (O odvrčanju jetike; preudarek okrajnega šolskega zaloga za l. 1903; ženska ročna dela; pomanjkanje učiteljev.) — Naš okrajni šolski svet je potom šolskih vodstev poslal učiteljstvu tiskana: „Splošna navodila v odvrčanje jetike“ ter vabi učiteljstvo, da deluje pri mladini v smislu te instrukcije. — Znano je, da je jetika najbolj razširjena in nalezljiva bolezen, ki jo povzročajo tuberkulozni bacili. Človek se najčešče okužuje po dihalih s tem, da vsope bacile, držče se razpršenih delčkov svežega ali posušenega pljunksa jetičnega bolnika. Zato navaja ta instrukcija več točk v pouk učiteljstvu in šolski mladini. In sicer; I. Zabranitev. A. Obvezne naredbe a) splošne, b) posebne. 1. V bolnišnicah. 2. V zdraviliščih in letoviščih. 3. V skupnih stanovanjih vsake vrste. — B. Priporočljiva sredstva. — II. Ozdravljenje. — Ker je ta instrukcija velevažna in potrebna ne le za naš šolski okraj, ampak splošno za vse učiteljstvo in vso šolsko mladino, se mi zdi umestno, da jo „Učiteljski Tovariš“ priobči v svojih predalih. *)

Zaradi te instrukcije se nahajajo v naših šolah povsod pljuvalniki, in strogo je prepovedano pljuvati na tla! V vseh šolah, javnih lokalih, krčmah itd. so na stenah pribite tablice sledeče vsebine: „Tukaj je strogo prepovedano na tla pljuvati.“ — Naj bi tudi drugi okrajji važevali to velepotrebno naredbo! —

Nadalje nam je doposlal naš okrajni šolski svet izpisek iz preudarka okrajnega zaloga za l. 1903. Poleg kulturnih stroškov so se sprejele še sledeče postavke:

1.) Za okrajno učiteljsko konferencijo	800 K
2.) „ šolarske knjižnice	400 „
3.) „ učila za šole v okraju	600 „
4.) „ opravo za šole v okraju	600 „
5.) „ poprave šolskih poslopij	3500 „

*) Ta navodila priobčimo prihodnjič, danes ni prostora. Uredn.

- 6.) „ šolske vrte v okraju 1000 K
- 7.) „ šolske vodnjake v okraju 1200 „
- 8.) „ podpore obolelim učiteljskim osebam . 400 „
- 9.) „ remuneracije najmarljivejšim učiteljem v pouku v nadaljevalnih tečajih 200 „

Iz tega je razvidno, da bodo oni učitelji(ce), ki se bodo potrudili zlasti v pouku v nadaljevalnih tečajih, da dosežejo dobre uspehe v vseh predmetih, dobili remuneracije. To je tudi nekaj. Prej so dajali majhne remuneracije le onim učiteljem, ki so imeli dobre uspehe v nadaljevalnih tečajih o kmetijstvu, a sedaj velja remuneracija tudi za druge predmete, kar je pravično in umestno. Tukaj bi se moralo poseben ozir jemati na učiteljice, ki poučujejo ročna dela. Učiteljice, ki poučujejo poleg drugih predmetov ročna dela, so mnogo obložene. One imajo mnogo dela in sitnosti s tem poukom. — Na enorazrednicah, kjer ni rednih učiteljic, mora okraj. šols. svet plačevati posebne učiteljice ročnih del za ta pouk, a na dvo in večrazrednicah morajo redne učiteljice brezplačno opravljati ta posel. Zaradi tega so naše učiteljice prosile okraj. šols. svet, naj jih on za to delo posebej plačuje. Podpisale so se na prošnjo vse redne učiteljice našega okraja. Okrajni šolski svet je prošnjo zavrzel. Učiteljice so rekurirale na deželni šolski svet. Ta je pa utok zavrnil in poleg tega je finančno vodstvo v Trstu naložilo učiteljicam 40 K (štirideset K) globe, ker ni bil rekurs kolokovan. — Povodom tega so učiteljice napravile utok na naučno ministrstvo, in to je zavrnilo ta utok glede posebnega plačila za pouk v ročnih delih, omenivši, da so ročna dela predpisani učni predmet ljudske šole. Globa pa se je znižala za polovico. —

Pri nas je pomanjkanje učiteljev. — V nekaterih letih se je več učiteljev preselilo na Štajersko, ker dobivajo tam boljše plače. Te dni je odšel na Štajersko g. L. Ulčar, učitelj v Koblji glavi. On je sicer rodom Štajerec, ker je sin rajnkega Jak. Ulčarja, bivšega štajerskega nadučitelja. — Temu se ne čudimo, zakaj vsak gleda izboljšati svoje gmotno stanje. Eden učitelj našega okraja je celo zamenjal svojo službo z vojaško sukunjo, vstopivši kot enoletni prostovoljec k vojakom, ker upa postati častnik.

Pred dvema letoma so se vršile v našem okraju vojaške vaje. Med raznimi polki so bili uvrščeni enoletni prostovoljci in med temi so bili učitelji, medicinci, juristi itd. — Priliko sem imel s temi mnogo občevati. Bil je med njimi tudi g. Bizjak, bivši učitelj v Vojniku na Štajerskem. Mož je pustil učiteljsko službo in vstopil je kot enoletni prostovoljec v vojake. Pri vajah je bil „korporal“ v. 27. pešpolku Leopold II. kralj Belgijski — in glejte, mož je sedaj že nad eno leto častnik (poročnik) v tem polku tam v beli Ljubljani. — Za danes zadosti; o priliki kaj drugega! Opomba uredništva: Pametno je, da si pomaga, kdor si more. V našem stanu je že toliko trpljenja in stradanja, da je neizrečno sramotno za vse tiste, ki nam režejo beraški kruh. To je vnebovpijoč greh, ki ga naj strogo in neusmiljeno kaznuje pravičnost, ako je je še kje kaj! Vedno in vedno moramo apelovati na vladajoče kroge, da nam dajo toliko, kolikor nam je treba, sicer nam bo v resnici kmalu govoriti o stanu, ki izumira.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Sevniško-brežiško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 8. sušca t. l. ob 10. uri dopoldne v šoli na Vidmu po sledečem vzporedu: 1.) Zapisnik. 2.) Društvene zadeve. 3.) Iz šolske prakse. 4.) Nekaj misli o nadaljni izobrazbi učiteljevi (poročja g. Knapič). 5.) Želje in nasveti.

Cenjeni društveniki(ce) se vljudno vabijo, da se udeležijo zborovanja v obilnem številu. Odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje dne 5. sušca t. l. ob 1/2 11 uri dopoldne v okoliški šoli ptujski po sledečem vzporedu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Društvene zadeve. 4. „Pouk v geometrijskem oblikoslovju s posebnim ozirom na pravila, po katerih se izračunajo površine ploskev in telesnine raznih geometrijskih teles“. (Predava g. M. Herič.) 5. Slučajnosti.

K prav obilni udeležbi vljudno vabi

Fr. Šorn, t. č. predsednik.

Konjiško učiteljsko društvo zboruje dne 5. marca t. l. ob 10. uri dopoldne v slov. šoli v Konjicah s hospitacijo v 5. razredu: Risanje po Wehrenpfennigovi zbirki.

K mnogobrojni udeležbi vljudno vabi

Jos. Čeh, t. č. predsednik.

Ormoško učiteljsko društvo ima v četrtek dne 5. marca t. l. v ormoški slovenski šoli svoje zborovanje. Vzporod: 1. Zapisnik glavnega zborovanja. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Podavanje: „Ljudski učitelj na kmetih in gostilnica“ (g. Ant. Kosi). 4. Nasveti. 5. Slučajnosti.

Začetek ob 10. uri predpoldne. K obilni udeležbi vabi najvljudneje odbor.

Goriško.

Občni zbor ajdovske podružnice učitelj. društva za goriški okraj pri Sv. Križu. Dne 5. t. m. se je zbralo učiteljstvo ajdovskega okraja — a ne mislite, da vse — v prelepi vipavski dolini v staroslavnem mestu, pri Sv. Križu. Prihitei so nas obiskat tudi daljni kolege iz kanalskega, goriškega okraja in iz Brd, a nekih gotovih iz Ajdovskega je pa vendar manjkalo. Vidi se jim, da jih ne more nobeden vzvod vzdigniti iz njihovih, kakor se vidi, prijetnih pozicij. Nobena stvar jih ne vznemiri, ne prelepe simpatije deželnih zbornic, ne krasni govor proslulega župana Vidmarja iz Lokavca, ne infamna pisava — „Primorskega Lista“, ne druge enake ljubeznive besede in besedice, govorance in debate naših odkritih in neodkritih sovražnikov. Zato pa je bila resolucija g. tovariša Možine soglasno in z odobravanjem sprejeta. Glasi se: Obč. zbor učitelj. podružnice obžaluje, da so nekateri učitelji tudi v tem okraju, ki se odlikujejo z nenavzočnostjo pri podružničnih zborovanjih.

Tovariš predsednik Medvešček pozdravi navzoče tovariše in tovarišice ter nam prebere kaj lepo pismo g. dr. Hen. Tume, ki nas bodri k vztrajanju v boju in k skupnemu delovanju. Učiteljstvo mu zakliče presrečni „Živio!“ Tovariš Mermolja predlaga sledečo resolucijo: „Dež. poslancu dr. Tumi izreka učiteljstvo iskreno zahvalo, da se je potegnil za korist učiteljstva tako, kakor bi bil moral storiti vsak poslanec, kateremu je kaj ležeče na resničnem izboljšanju pravnih naših razmer. On edini se je potegnil za nekatere zahteve učiteljstva, izražene v prošnjah na dež. zbor in na shodih v Ajdovščini ter v Gorici.“ — Zborovalci sprejmejo predlog in pripomnijo na predlog tovariša Bajta, da se mu da pismena zahvala.

Na to prime besedo tovariš Mermolja, ki nam pojasni naše pravne razmere z ozirom na novi zakonski načrt. Rekel je, da učiteljstvu priznajo njegovo delovanje v prid naroda; izjeme „lokavški igravec in zeleni dohtar“, a ne priznajo mu njegove eksistence, ki si jo mora sam priboriti. Odšli so časi, ko smo prosili; danes je pa čas, ko zahtevamo to, kar nas more vzdrževati. Povedal nam je tudi, da nam niso dali,

ampak odvzeli še to, kar smo imeli. Simpatije cele zbornice se nam zrealijo v tem načrtu, v načrtu, katerega je sama skovala, potem pa tako razmesarila. Mi ne maramo za simpatije in ljubezen poslancev, mi maramo za denar. Ta je za nas. Pripomnil je, da če vlada predloži to v sankcioniranje, nam na eni strani tudi ona pokaže resnične svoje simpatije.

Učiteljstvo se mora poprijeti socializma. Borimo se za isto kakor delavstvo. Ob idealih se ne živi. Zahtevamo material. Revolucijonirajmo učiteljstvo, da pride dan, ko stopimo pred naše oblastnike z zahtevo: „Dajte nam, kar nam gre!“ H koncu je predlagal 5 resolucij, tičočih se zak. načrta. Obžaluje, da je dež. zbor načrt poslabšal, da je sprejel vedoma §§ 10. in 16., in se zgraža nad neresečno pisavo „Gorice“, da je dr. Tuma šel v dež. zboru pri debati preko želj učiteljstva, kar pa ni res, ker učiteljstvo je prosilo njega in Grčo. Zadnji je pa molčal kakor njegov pult, samo kontra ne. Dež. učit. društvo naj bi stopilo v zvezo z drugimi učit. društvi v Avstriji v svrhu dosege poddržavljenja učiteljstva. Podružnica naj vpliva, da bi vsa učiteljska društva priredila shode in naj bi se tam učiteljstvu povedalo, kako stojimo. Vse resolucije so bile sprejete v živahni debati.

Tovariš Možina nam je v lepih besedah naslikal učitelja kot orglavca. Povedal je, da je glasba umetnost, ki najbolj deluje na človeško srce. Učitelj se peča z njo na učiteljski in potem dalje do smrti. Več učiteljev je orglavcev, katerim pobere orglanje veliko časa, veliko truda. Orglavcu je zdravje v nevarnosti in njegov ugled, ker ga kritikuje ljudstvo, kateremu je glasba bore malo znana. Vse to pa mora delati učitelj skoro za nič tako bogatemu gospodu — cerkvi. Tovariši, ne orglajte za nič ali za malenkostne odškodnine! Zahtevajte plačilo za svoj trud, kadar vam to dajo, potem šele primite za to postransko sitno službo. H koncu je omenil, da križem ne sme držati rok nobeden in nihče, vsi v boj! Človek ni ustvarjen samo zase in samemu sebi, temveč za druge in za vse. Vsi na krov, ker se bliža krut boj, boj za obstanek, boj za ugled, „boj za vodstvo“!

Sedaj nam razloži tovariš Medvešček, kako naj bi se naše učiteljstvo organizovalo, da bi bilo tem krepkejšo v boju.

Trideset let bo kmalu, kar so se ustanovila učiteljska društva na Goriškem. Nekdaj so imeli tudi časopis „Solo“, ki pa je kmalu zaspal.

V boju se spoznajo zistemi orožja — v boju se spoznava tudi stanovska organizacija. Boj nam je kazal, da ta organizacija ni zadostna; to je rodilo dež. učitelj. društvo, katero deluje z zuspemom. Poleg tega so se uvedle še podružnice za ajdovski, kanalski okraj in za Brda. Kako so se rodile podružnice „Slomškove zveze“, je dovolj znano. Tudi „katoliško društvo učiteljic“ imamo. Na Sežanskem in Tolminskem je ostalo pri starem.

Dogodki najnovjše dobe nam kažejo, da ta organizacija ni zadostna. Potrebovali bi neko „Zvezo“, ki bi bila podobna štajerski. Vse slov. učiteljstvo Goriškega in Gradiščankega naj bi stalo v enem društvu. Vsa dosedanja društva naj bi prenehala — izvzemši deželno slov. in itali. učit. društvo. „Slov. goriško-gradiščansko učitelj. društvo“ naj bi se ustanovilo s pomočjo samih podružnic, n. pr. bovsko, kobariško, tolminsko, cerkljansko, kanalsko, brisko, goriške okolice, komensko, sežansko, ajdovsko in goriško mestno podružnico. Te podružnice bi sestavljale glavno društvo. Vsaka podružnica bi imela svoj odbor in svoje delovanje. Eksekutivo bi imelo glavno društvo, katerega bi bil vsak ud katerekoli podružnice. Glavnega društva odbor bi se volil po odposlancih podružnic, katerih vsakih 10 ima 1 glas. Nova organizacija naj bi imela tudi svoje glasilo. *)

Okrajno učitelj. društvo za goriški okraj naj vpraša za mnjenje druga društva in potem naj se izvoli odsek, ki sestavi pravila in skliče potem shod v Gorici.

Proti koncu zborovanja nam pove tovariš Orel, da je slavni župan Vidmar iz Lokaveca močno smešil učiteljstvo pri protestnem shodu županov dne 2. svečna pri Rebku. Go-

voril je take besede, na katere bo moralo učiteljstvo t ožiti. Sklenilo se je, da se stvar natančno preišče in se ali toži, ali prisili predrznega, neučenega župana, da on toži učiteljstvo.

Predsednik zaključil zborovanje in omeni, da ga veseli, da se vendar še dobe nekateri učitelji, ki razumejo pomen društev.

Iz odbora učit. društva za goriški okraj se nam javlja, da se je sklenilo 12. t. m. **soglasno**:

1. Tajnik naj sestavi lepo sožalno pismo preostalim po blagopokojnem našem blagajniku Ant. Bajcu.

2. Mesto rajnega Bajca se je izvolilo blagajnikom tovariša Ignacija Križmana in se poklicalo v odbor dose-danja namestnico gospico Bajčevo Marico, hčerko nepozabnega blagajnika.

3. Akad. fer. društvu „Adrija“ se odgovori, da je učiteljstvo vedno pripravljeno podpirati njegove težnje v blagor ljudske prosvete.

4. Odbor sestavlja in priobčuje v tuk. listih „Soča“ in „Primorec“ dostojne odgovore na učiteljstvo žaleče pamflete v „Primorskem listu“.

5. Prihodnji občni zbor društva bo dne 5. marca t. l. ob 9^{1/2} uri zjutraj na slov. oddelku deželne kmetijske šole s sledečim dnevnim redom: Zapisnik zadnjega letnega zborovanja. Naš sedanji položaj z ozirom na sprejetje novega zakona. „Primorski list“ in mi. Razgovor o volitvi učiteljskega zastopnika v c. k. okraj. šolski svet. Raznoterosti.

Toliko o našem gibanju. Natančneje zveste o njem v naših domačih goriških listih obeh barv. Potrebno se mi tudi zdi, da navedem imenoma člane odbora za to leto. Ti so: Tomaž Jug, nadučitelj v Solkanu, predsednik; Franc Strnad, nadučitelj v Črničah, podpredsednik; Alojzij Urbančič, nadučitelj v Mirnu, tajnik; Ignacij Križman, nadučitelj v Dornbergu, blagajnik; odborniki pa so: L. Kersnik-Rottova, učiteljica v Pevmi; Kristina Doljakova, učiteljica v Solkanu; Marija Bajčeva, učiteljica v Renčah; Edvard Prinčič, nadučitelj v Pevmi in Anton Kutin, učitelj v St. Mavru. Namestnika: Maks Kuntih, učitelj v Ločniku in Fran Križman, nadučitelj v Šempasu.

Tajnik.

Istra.

Vabilo k izrednemu občnemu zboru „Slov. učiteljskega društva za koprski okraj“ dne 5. marca t. l. na Spodnje Škofije ob 9. uri zjutraj.

Vzpored: 1. Prečitanje zapisnika zadnjega občnega zбора.

2. Razprava o prošnji za razdelitev uradne okrajne učit. konferencije v dva po narodnostih ločena odelka, katerih vsak naj bi v bodoče okr. uradne učit. konferencije obdržal sam zase v uradno stalno določenem kraju.

3. O kolegijalnosti in intenzivnejem občevarju učiteljstva okraja med seboj.

4. Poročilo dotičnih gg. delegatov o zadnji glavni skupščini „Zaveze“ v Trstu.

5. Poročilo dotičnega odposlanca o občnem zboru „Narodne prosvjete“ v Roču, dne 3. julija m. l.

6. Morebitni predlogi.

Radi obeda se je oglasiti vsaj do 3. sušca pri gospodu Gregorju Leonardisu, učitelju v Spodnjih Škofijah.

K polnoštevilni udeležbi najvljudneje vabi

odbor.

Književnost in umetnost.

„Popotnik“ prinaša v 2. letošnji številki to-le vsebino: V. Bežek: O formalnih in didaktičkih stopnjah in pa o razvijajoče-upodablajočem pouku (Dalje). — Dr. Jos. Tomišek: K stvarni razdelitvi samostalnika v naši slovnici. — Dr. Fran Ilešič: O Martin Krpanovi „angleški soli“. — Književno poročilo (Novosti). — Razgled. Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika. — Svoje bralce opozarjamo zlasti na spisa prof. V. Bežka in prof. dr. Ilešiča.

*) Naprednemu slovenskemu učiteljstvu je naš list vedno na razpolago!
Ured.

„Danica“. Cerkev list za vse slovenske pokrajine. Izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za vse leto 6 K. Odgovorni urednik in lastnik Tomo Zupan. Tiska in zalaga Dragotin Hribar v Ljubljani. — Začela je torej izhajati nova „Danica“. Stara je izhajala 56 let.

Vestnik.

† Andrej Žumer.

V zadnjem trenutku, ob sklepu lista, nam je došla prežalostna vest, da je umrl v soboto popoldne v Kranju gosp. ravnatelj in c. kr. okr. šolski nadzornik Andrej Žumer v 56. letu svoje dobe. Znano je sicer bilo, da že dlje časa boleha, a vendar nismo mislili, da nam ga smrt tako naglo ugrabi. Bil je izvrsten šolnik, plemenit nadzornik, svojemu učitelstvu blag prijatelj in ljubezniv svetovalec — bil je človek! Blag mu bodi spomin!

Dne 18. pret. meseca je minilo 50 let, kar je krojaški pomočnik Janez Libenyi napadel na Dunaju našega cesarja Franca Jožefa. Naš vladar je bil ranjen neopasno. Za njegovo rešitev sta si pridobila največ zaslug grof Maks O'Donell in dunajski meščan J. Ettenreich, ki je oba cesar odlikoval. V spomin na to srečno rešitev so sezidali na Dunaju votivno cerkev, eno izmed najlepših dunajskih zgradb.

Osebnosti. C. kr. okrajni šolski svet v Litiji je imenoval suplenta Frančiška Mušarja v Veliki dolini za suplenta na enoraznici v Dolah, ker gre tamošnji učitelj Mat. Jenko za nadučitelja v Mirno, učitelja Rudolfa Pleskoviča v Škocijanu pa za provizoričnega učitelja na ljudsko šolo v Smartno pri Litiji, ker se preseli tamošnji učitelj Avg. Jenko na Bled.

Pripravljalni odbor deželne učiteljske konferencije je imel 26. svečna svojo IV. sejo. Razpravljalo se je o pouku v oddelkih, in sicer vobče, kakor tudi o oddelkih na posameznih kategorijah ljudskih šol, ter se končno sklenilo, kako se imajo razdeliti učenci v posamezne oddelke. Poročevalci so bili gg. Jelenc, Gregorin, Zavrl, Zajec, Šega, Gregorač. Gspdč. A. Sark je poročala o občinah vodilih za ženska ročna dela na ljudskih šolah, ter so se sprejele teze, ki jih je poročevalka stavila. V popoldanski seji je predsedoval ravnatelj c. kr. učiteljskega g. Fr. Levec. — Prihodnja, V. seja, je določena na dan 23. marca t. l.

Na sporedu je:

- Smoter jezikovnega pouka (poroč. J. Toman),
- slovnica na srednji in višnji stopnji (L. Jelenc);
- vodilna načela za pouk v realijah (D. Češnik), v petju (V. Zavrl), v telovadbi (Fr. Gärtner), v pisanju (D. Češnik) in učni smoter pri pouku žen. roč. del (A. Sark).

Zaradi velike obsežnosti tvarine, ki jo ima pripravljali odbor predelati in z ozirom na potrebno temeljito razmišljanje pri reviziji učnih načrtov, se dež. učit. konferencija bržkone preloži na bodoče leto 1904.

Josip Juraj Strossmayer je slavil te dni petinšestdesetletnico svojega mašništva. Slava velikemu Slovanu!

Vse drugo, le hrvaško ne. Pred davnim časom se je naselila v Sušnjevi v Istri peščica Rumunov kot oglarjev. Pri ljudskem štetju leta 1900 so jih sicer našli Italijani 1311, toda Rumuni so se v teku časa pohrvatili, njih otroci obiskujejo hrvaške šole, in nihče izmed mlajših niti ne zna več rumunski, le nekateri starci lomijo prav slabo še jezik svojih pradedov. Ti prebivalci so prosili za ustanovitev šole, seveda hrvaške. Toda istrski deželni zbor je sklenil ustanoviti le rumunsko šolo. Prišli so v Sušnjevico deželni komisarji, da naberejo pismene izjave prebivalcev. A glej! Vsi Sušnjevičani so se izrekli odločno za hrvaško šolo, le eden edini stari Rumun si je zaželel rumunske šole. A to Italijanov ne moti. Ustanovili bodo vendarle rumunsko ljudsko šolo

proti volji prebivalcev, dočim je 17.000 Hrvatov v Istri brez svojih šol, dasi se zanje bojujejo že desetletja. Kaj takega je mogoče le v ravnopravni Avstriji

Slovensko-nemški gimnazij v Celju. V prvem semestru je študiralo na tem gimnaziju 188 dijakov in jih je 80% dovršilo prvi tečaj z dobrim uspehom. Priznati treba torej, da so učni uspehi na tem zavodu prav dobri in je to v najlepše izpričevalo za zavod.

1,803.000 kron so leta 1900 stale koroške ljudske šole. Tako je v zadnji seji poročal deželni šolski svet. Od te vsote se je izdalo za plače učiteljem 1,413.000 kron.

Kdo je kriv neuspehov na goriških srednjih šolah?

„Soča“ piše: Naši čitatelji se spominjajo, kako je nas lani nahrulila „Gorica“ na najnesramnejši način ter nam podtikala, da je neuspehov na gimnaziju kriva narodno-napredna stranka, ki zavaja dijake v krokanje, pijančevanje itd. To klerikalno perfidijo smo takrat primerno zavrnilo, no, sedaj nam pa je gospoda pri „Gorici“ dala nehote zadoščenje. Ko je bilo skončano prvo šolsko poletje, je še isti dan priobčila „Gorica“ notico, v kateri govori o neuspehih na naših srednjih šolah ter pravi, da glavno krivdo na neuspehih ima nemška komanda, katero mora prenašati avtohtono slovensko in laško prebivalstvo Primorja. Pozivlje pa tudi zastopnike slov. in laškega prebivalstva v Primorju, da je skrajni čas poskrbeti, da se otresemo te nesrečne, neopravičene in nikjer utemeljene nemške komande! — No, to se čita lepo, pa še lepše bi bilo, ako bi se čitalo v kakem drugem listu in ne v „Gorici“! Očividno je napisala „Gorica“ to notico — ker je izšla že takoj v soboto — po informacijah iz profesorskih krogov, to je iz istih, iz katerih so se vsipala lani v javnost najpodlejša podtikanja na neuspehih na naših srednjih šolah na ramena naprednjakov. Takrat je bila nemška komanda le postranska stvarca, in sistem so omenili le tako radi lepšega. — Ali so se sedaj gg. izpreobrnilo?! Varal bi se, kdor bi tako mislil. Prepričani smo, da iz klerikalnih vrst ne pride nikdar nikaka resna akcija proti odpravi nemških srednjih šol na Goriškem. Kdo pa bo tisti bojevnik? Ali morda Gregorčič, Berbuč ali kdo? Pa saj jih vendar poznamo. Tako le malce peska v oči pa pride časih prav! — No, nas veseli, da vendar enkrat nismo mi krivi teh neuspehov! Akcija proti našim nemškim srednjim šolam, v katerih se bega in meče našo mladino, da je grdo, zaradi nemščine in zaradi sistema, ki je sovražen slovenskemu, prijazen pa laškemu dijaku, pa se mora res pričeti in izbojevati se mora boj, da pridemo do srednjih šol s slovenskim učnim jezikom, kakor je edino prav. Bomo videli, v kaki meri bodo hoteli takrat sodelovati naši ljubeznjivi klerikalei! V kaki meri se upro tisti nemški komandi, pod katero stojijo!

Prijatelj učiteljstva. Ne samo z besedami, nego tudi s plemenitim dejanjem je dokazal, da je prijatelj učiteljstva podjetnik Wechselsmann, ki je umrl v Budapešti. Penzijskemu učiteljskemu zakladu je oporočil 2,400.000 K in sicer — kar kaže posebno pokojnikovo plemenitost — polovico za krščane, polovico za žide. Za zavod za slepe je daroval 1,400.000 K. Žal, da so taki prijatelji učiteljstva tako silno redki!

Leon XIII. Dne 3. t. m. mine 25 let, odkar je bil kronan Leon XIII. za papeža. Njegov prednik je bil — kakor znano — Pij IX., ki je umrl dne 7. svečna 1878. Leon XIII. je bil izvoljen že dne 20. svečna istega leta.

Tirolska učiteljska društva so poslala veliko deputacijo k naučnemu ministru glede izboljšanja učiteljskih plač. Deputacija sta vodila poslanca Grabmayr in Tombossi. Minister je obljubil vladno sodelovanje pri ureditvi tega vprašanja v deželnem zboru. — Obljuba dolg dela, Hartl!

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 432.

Kranjsko.

Na enorazrednici v Razdrtem je popolniti izpraznjeno učno mesto. Prošnje so vlagati semkaj do dne 27. marca 1903.

C. kr. okr. šolski svet v Postojni, dne 26. februarja 1903.

Št. 431.

Na enorazrednici v Št. Petru na Krasu je učno mesto stalno popolniti.

Prošnje so predpisanim potom vlagati semkaj do dne 27. marca 1903.

C. kr. okr. šolski svet v Postojni, dne 26. februarija 1903.

Št. 60.

Štajersko.

Na štírirazredni dekliški šoli v Ljutomeru, okolica s plačo II. razr., se razpiše služba učiteljice stalno, in na trirazredni v Cezanjeveih učiteljska služba s plačo III. razreda in s prostim stanovanjem stalno oziroma začasno.

Prositelji oz. prositeljice naj vložijo svoje redno opremljene prošnje do 15. sučca t. l. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 10. svečna 1803.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagoviti zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič**, — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojni, zaloga uradnih spisov itd.
5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
6. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
7. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
8. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani,
9. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
10. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 nasproti novi pošti v Ljubljani.
11. **B. Schmeltzer**, zaloga stolov, Šelenburgove ulice v Ljubljani.
12. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
13. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev“.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim,“! podpira v prvi vrsti te tvrdke.

† Anton Bajc.

Smrtni angel je prihitel v vrste goriškega učiteljstva in nam uplenil enega izmed najodličnejših tovarišev.

Premnil je Anton Bajc, mnogozaslužni nadučitelj v Renčah. Boginja Morona nam ga je ugrabila s svojo koščeno, ledenomrzlo roko in odnesla dne 29. prosinca t. l. k stolu najpravičnejšega Sodnika.

Blagopokojnik se je porodil dne 22. prosinca 1845. v Šempasu pri Gorici kot sin prvega tamkajšnjega učitelja, ki je bil dlje časa tudi šempaški župan. Naš nepozabni Anton

je dovršil ljudsko šolo v domači vasi in tri razrede goriške realke z odličnim uspehom. Prestopil je na učiteljišče v Gorici in ga dovršil 1864. Istega leta je bil imenovan prov. učiteljem v italijanskem Gradišču ob Soči, a že naslednjega leta je bil premeščen v Renče, kjer je služboval celih 38 let.

Dolga doba 38 let — posvečena edino le prosveti in koristi njegovih ljubljenih Renčanov, ki so mu v svoji hvalečnosti vse zaupali, ga čislali kakor najuglednejšega domačina in ga ljubili z vsemi odkritosrčnimi čuvstvi. Bil je dolgo dobo občinski starejšina, tajnik, blagajnik in tudi organist. Ko pa ni mogel več opravljati vseh teh mnogovrstnih poslov, jih je izročil častno v roke svojim učencem, a on sam je ostal najboljši svetovalec vsakemu Renčanu. V zadnjem času je bil podžupan te lepe napredne občine. Mnogo je pripomogel k ustanovitvi obrtne zidarske šole v Renčah, ki nam je že dala mnogo spretnih zidarjev, katere poznate tudi v Ljubljani. Bil je voditelj te šole od njenega začetka do svojega zadnjega diha.

Bolehati je začel v tekočem šolskem letu na obistih. Bil je na začasnem dopustu že od začetka tega šolskega leta. Prihajal je vsak četrtek v Gorico, da se snide z ljubljenimi okoliškimi tovariši, katerim je bil vdan z vsem svojim blagim srcem. V zadnjem času nam je začelo srce krvaveti, ker smo opažali, kako hitro gineva njegovo zdravje, kako hitro se mu približuje neizprosna morilka.

Ljubili smo z vsemi kolegijalnimi čuvstvi tega resnega, vzornega tovariša in ga tudi dve dobi zaporedoma skoraj soglasno izvolili svojim zastopnikom v c. kr. okrajnem šol. svetu, kjer je bil vedno mož na svojem mestu. Mnogo je pridobil učiteljstvu s svojim mirnim, resnim in diplomatiškim delovanjem.

Sijajen pogreb nepozabnega blagopokojnika dne 31. prosinca je jasno pričal, da je z njim izgubilo učiteljstvo enega najodličnejših tovarišev. Nebroj nagrobnih vencev je pričalo, da so ga ljubili tudi neučitelji. Vse učiteljstvo goriške okolice in vse vipavske doline je prihitelo, da potoči bridko solzo ob odprti gomili svojega ljubljenega stanovskega pobratima. Svečanega pogreba se je polnoštevilno udeležil tudi c. kr. okrajni šolski svet, na čelu mu g. c. kr. namestniški svetnik grof Attems in naš g. c. kr. okrajni nadzornik Finžgar; počastil ga je tudi profesorski zbor c. kr. učiteljišča s svojim g. ravnateljem in šolskim svetnikom Križničem, učiteljski odkritosrčni prijatelj g. prof. Seidl in mnogi drugi odlični veljaki iz mesta in okolice. Vse to je bilo blagodejno tolažilo nam učiteljem, žalujočim ob odprti krsti predragega tovariša, kateremu smo s trpečimi srci klicali: „Na snidenje — nad zvezdami!“

Blagopokojni tovariš Bajc je zapustil obupajočo gospo vdovo, ki se tolaži za to nenadomestno izgubo s svojima dražestnima hčerkama, katerih ena je že naša verna koleginja — službujoča v domačem kraju v prijaznih Renčah, kjer sledi korakom svojega očeta. Vročje njih molitve, združene z našimi, hite k sodnemu stolu in Tebe — dragi Anton — sprejme milostni Sodnik med svoje izvoljence, s katerimi blagoslovljate blagonosno učiteljsko delovanje med našim dobrim slovenskim ljudstvom. Ob sklepu teh vrstic ti kličem: „Večnaja Ti pamjat v naših učiteljskih srcih!“ *Alojzij.*

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.